

GAZETA MUZEALNA

BIULETYN INFORMACYJNY

MUZEUM

ZIEMI KARLIŃSKIEJ

Egzemplarz bezpłatny

Ruiny Zamku Biskupów Kamieńskich.

Trzymają Państwo w rękach czwarty nr Gazety Muzealnej. Numer wyjątkowy pod wieloma względami. Otóż to co się rzuca po szybkim przewertowaniu bieżącego numeru to, że w tle przewija się wątek średniowieczny. W zasadzie na większości stron wzmiankowane jest średniowiecze. I tak na czwartej stronie możemy zaprosić Państwa w średniowieczne ruiny zamku, w których, dokładnie na Wyspie Biskupiej odbędą się Zachodniopomorskie Dni Dziedzictwa. Podczas uroczystości ZDD zaprezentowana będzie m.in. historia zamku, kuchnia średniowieczna oraz odbędzie się koncert w ruinach zamku. Już dziś

serdecznie zapraszamy 24 września o godz. 17.00 na Wyspę Biskupią. Lecz tydzień wcześniej tj. 16 września w przeddzień Powiatowych Dożynek, nastąpi uroczyste otwarcie nowej wystawy. Wystawy szczególnej, nietypowej jak na muzeum. Wystawa w formacie 3D. Zaprezentowane będą przedwojenne pocztówki przerobione na format 3D. Szczegóły na stronie drugiej.

Wracając do wspomnianego średniowiecza w artykule *Historia jednego zabytku* kontynuowana jest historia karlińskiego kościoła. Ze względu na zebranie dużej ilości materiałów/literatury, artykuł podzielony jest na trzy części. Zrezygnowano tym razem z cyklu

Karlińskie strychy. Powód – sensacja, którą przywieźli Państwo Szczecińscy. O tym czytamy na stronie piątej. Jak zawsze dziękujemy za to co do tej pory zrobili na rzecz Karlina i Muzeum. Na koniec zapraszamy do cyklu *Ciekawe...* Tym razem na łamach Gazety Muzealnej próbowano rozwikłać zagadkę niejakiej łapy psa na średniowiecznej kształtce sklepiennej pochodzącej z Zamku Biskupów Kamieńskich. Temat średniowiecza będziemy jeszcze kontynuować w następnym numerze. Zapraszamy zatem do lektury i przede wszystkim odwiedzania Muzeum Ziemi Karlińskiej.

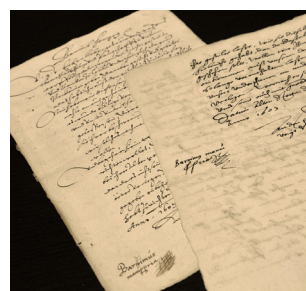
w numerze:

Nowa wystawa
strona 2

Historia jednego zabytku
strona 6

Cenny zabytek w muzeum
strona 5

Nowa wystawa w muzeum

Zapraszamy na nową wystawę do Muzeum Ziemi Karlińskiej. Wystawa inna niż dotychczas, wystawa w innym wymiarze – wymiarze 3D.

KARLINO NA STAREJ POCZTÓWCE W WYMIARZE 3D

Już we wrześniu po przerwie wakacyjnej nastąpi uroczyste otwarcie ciekawej wystawy pn.

Karlino na starej pocztówce w 3D.

Jest to inny wymiar wystawy niż do tej pory mogliśmy oglądać w naszym Muzeum. Na potrzeby wystawy autor i pomysłodawca wystawy Krystian Zalewski przerobił ponad dwadzieścia pocztówek z przedwojennymi widokami Karlina. Pocztówki karińskie to kolekcja Państwa Jolanty i Krzysztofa Szczecińskich. Przerobienie pocztówek w format 3D to praca trudna i czasochłonna, ponieważ nad jedną pocztówką pracuje się dobre dwie godziny i cały praktycznie czas wymaga to patrzenia przez okulary 3D. Stąd przygotowania do realizacji tego projektu zajęły nam ponad osiem miesięcy. Nie wszystkie pocztówki spełniały tzw. warunki do prezentacji 3D, stąd określona liczba na wystawie.

Trójwymiarowa iluzja w obrazie nie jest żadną nowością. Chociaż obecnie powiązana jest głównie z kinem czy nowszymi telewizorami, w fotografii tak naprawdę istnieje od ponad wieku. Technika ta działa dzięki przesunięciu w jednej płaszczyźnie kanałów czerwonego i niebieskozielonego. Obrazy oglądane potem przez specjalne oku-

Widok na ulicę Szczecińską w kierunku młyna i spichlerza.

lary, dają widzowi wrażenie głębi. Taką głębie próbowano uzyskać na karlińskich przedwojennych pocztówkach z widokami Karlina. Już niebawem wystawa będzie również dostępna na naszej stronie internetowej:

muzeum.kokkarlino.pl

Zapraszamy na nowy wymiar Karlina do Muzeum Ziemi Karlińskiej.

Wystawa czynna do końca roku 2016.

**Muzeum nie ptak nie odleci,
ale warto nas odwiedzać**

**ZAPRASZAMY
WSTĘP WOLNY**

Zachodniopomorskie Dni Dziedzictwa w Karlinie

Europejskie Dni Dziedzictwa – wspólna inicjatywa Rady Europy i Unii Europejskiej, mająca na celu promowanie zabytków. Koordynatorem Europejskich Dni Dziedzictwa w Polsce jest Narodowy Instytut Dziedzictwa, którego jednym z celów jest popularyzacja dziedzictwa kulturowego, edukacja społeczna i uwrażliwienie na problematykę ochrony zabytków.

Zapraszamy do aktywnego uczestnictwa w obchodach ZDD, które na terenie naszego województwa odbywać się będą pod hasłem *Pamięć miejsc i ludzi*. Zapraszamy Państwa na spotkanie na naszą Wyspę Biskupią 24 września na godzinę 17.00. Na rozpoczęcie zapoznamy się z dziejami Zamku Biskupów Kamieńskich. Temat Zachodniopomorskich Dni Dziedzictwa w Karlinie nosi tytuł:

Narodowego oraz Marszałka Województwa Zachodniopomorskiego, z bardzo silnie wyeksponowaną specyfiką kulturową i historyczną regionu. Ponadto uczestnicy zapoznają się z planami na przyszłość Wyspy Biskupiej.

W programie organizatorzy uwzględni również smaczną kuchnię średniowieczną z *Karczmy pod Głodo-wojem*. Na zakończenie w ruinach zamku w scenerii przy blasku świateł

Pamięć miejsc i ludzi. Zamek Biskupów Kamieńskich wciąż żywy. Wydarzenie kulturalne ZDD w Karlinie łączyć będą wątki ideowo - programowe Europejskich Dni Dziedzictwa, organizowanych od lat na Pomorzu Zachodnim i objętych patronatem Ministra Kultury i Dziedzictwa

wystąpi duet BBK Oprawa. Formuła Zachodniopomorskich Dni Dziedzictwa ukierunkowana jest na promowanie w kontekście europejskim różnorodności regionalnego dziedzictwa kulturowego, propagowanie dialogu międzykulturowego i wzmocnienie identyfikacji społecznej z lokalną

rodziną spuścizną kulturową, postrzegana tak w wymiarze materialnym jak i duchowym.

Wydarzenia organizowane od sierpnia do października w ramach ZDD adresowane są do możliwie najszerszego kręgu odbiorców, a udział w nich jest bezpłatny i w pełni dostępny.

PATRONAT HONOROWY

KOORDYNATORZY

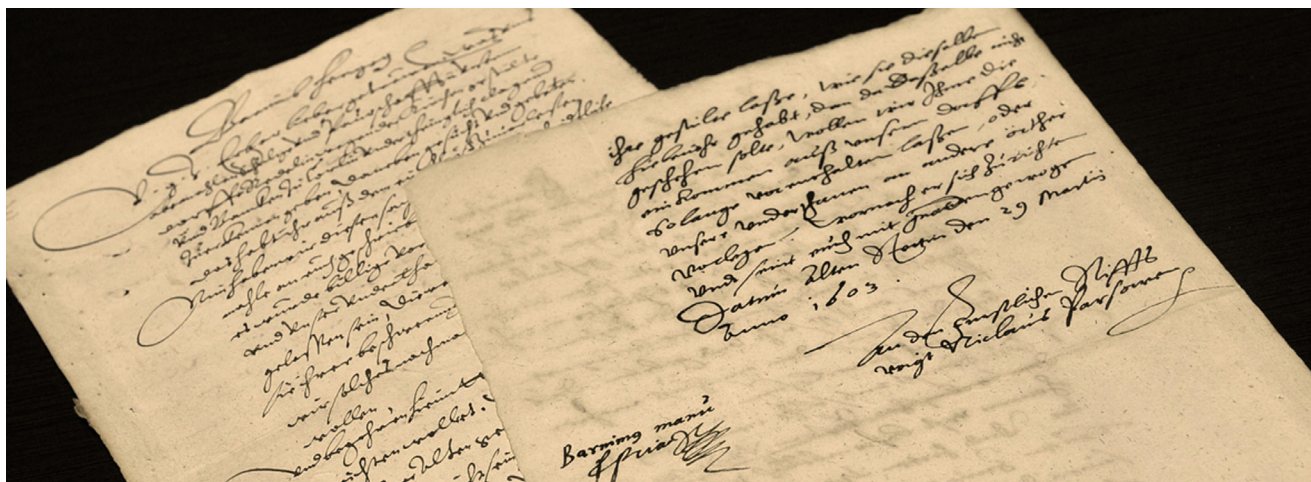

ORGANIZATORZY

Cenny zabytek w Muzeum

W połowie sierpnia do Muzeum Ziemi Karlińskiej trafił cenny zabytek. Są to dwa listy z 1603 roku podpisane przez samego księcia Barnima XII. Listy trafiły do Karlina od Pana Siegfrieda Knütttera za pośrednictwem Państwa Szczecińskich.

Listy podpisane przez księcia Barnima XII. 1603 rok.

Treść listów na tyle ważna ponieważ dotyczy naszej parafii. Jest to odpowiedź księcia na skargę jego poddanych chłopów z Redlina, którym to karliński książę samowolnie pozamieniał porządek zasiadania w ławkach w tutejszym kościele. Książę nakazuje w swoich listach przywrócić jego poddanym właściwą kolejność zajmowania krzeseł i ław tak jak ją poprzednio posiadali. Jeżeli zaś to nie zostanie uczynione, środki przekazywane dla księdza, oraz na utrzymanie Kościoła zostaną wstrzymane, lub nasi poddani zostaną przeniesieni na inne miejsce (do innej parafii).

Barnim X (XII) Młodszy 1549 - 1603.

Barnim X (XII) Młodszy, (ur. 1549 w Wołogoszczy (dzisiaj Wolgast), zm. 1 września 1603 w Szczecinie). W latach 1569-1600 książę w Darłowie, 1573 - 1600 w Bytowie i Bukowie. Pod koniec życia, w 1600 roku Barnim odziedziczył po zmarłym bracie Janie Fryderyku Księstwo Szczecińskie. Syn Filipa I z dynastii Gryfitów. Był m.in. kandydatem na małżonka Anny Jagiellonki. Siostrę z posagiem zaproponował mu jej brat, król Zygmunt August. Do małżeństwa nie doszło, ponieważ książę szczeciński chciał również ziem. Zwany Pobożnym, Dobrym, Wielkim, przeszedł do historii Pomorza jako władca wykształcony i sprawiedliwy.

muzeum.kokkarlino.pl

Historia jednego zabytku.

Na łamach poprzedniego numeru biuletynu *Historią jednego zabytku* był kościół pw. św. Michała Archanioła w Karlinie. Zaznaczono również, że ze względu na obszerny tekst, zaprezentowana będzie historia kościoła w dwóch częściach, a nawet w trzech.

Historia jednego zabytku - Kościół pw. św. Michała Archanioła.

Część 2.

W 1807 roku, kiedy to wojska francuskie zajęły Karlino, kościół ucierpiał znacznie podczas kwaterowania wojska. Wykorzystywany był wówczas jako magazyn wojskowy. Część wyposażenia kościoła przeniesiono do budynku plebani, gdzie odbywały się nabożeństwa. Podczas pobytu wojsk francuskich w mieście zapanowała epidemia czerwonki. W związku z dużym zagrożeniem rozpowszechniania się choroby, francuski komendant miasta wydał 24 lipca 1808 r. wydział zarządzenie w którym była mowa o tym, że nie wolno było już więcej grzebać zmarłych w przylegającym do kościoła w wówczas cmentarzu. 2 czerwca 1825 roku ówczesny burmistrz Karlina Krohn dostał fundusze na przetopienie i ponowne odlanie wraz z posrebrzaniem uszkodzonego małego dzwonu kościelnego. Zgoda została wydana przez Królewsko – Pruski Urząd w Koszalinie. W latach 40. i 50. XIX wieku w karlińskim kościele przeprowadzono kolejne prace ważne dla wyposażenia kościoła. W roku 1844 przystąpiono do wymiany starych zużytych już organów kościelnych. Na ten cel miasto przeznaczyło 3600 talarów i jednocześnie sporządzono nowy projekt na nową empore i balustradę organową. Kolejnym krokiem inwestycyjnym w kościele był zakup nowego dzwonu kościelnego w 1853 r. (widniał na nim napis: Soli Deo Gloria). W roku 1858 r. artysta F. Schubert namalował w stylu klasycystycznym rysunek (ołówek, papier na płótnie)

Złożenie Chrystusa do grobu.

W drugiej połowie XIX wieku przeprowadzono poważne prace remontowe w kościele. Na okres remontu na tymczasową funkcję kościelną zaadaptowano dawną ujeżdżalnię garnizonu, dokąd przeniesiono ławki, ołtarz, ambonę i inny sprzęt kościoła do ujeżdżalni dragonów na tzw. Stallhofie, dzisiaj teren straży

odczuwano znaczne trudności z doborem załogi budowlanej. Po zakończonej wojnie Prus z Austrią (bitwa pod Sadową - 3 VII 1866 r.) 600 jeńców austriackich sprowadzonych do Karlina (zamieszkali w przygotowanym dla nich obozie) przystąpiło do renowacji kościoła. Przyjmuje się również, że jeńcy austriaccy sprowadzili do Karlina epidemiczną cho-

1. Kościół p.w. św. Michała Archanioła w Karlinie.
Widok od strony prezbiterium na emporę.

i muzeum. Ze sprawozdania generalnego superintendenta prowincji pomorskiej A. S. Jaspisa z dnia 31 III 1856 r. m. in. wynika, że zakrycia przy świątyni karlińskiej była w złym stanie budowlanym (widocznie także były konieczne jeszcze inne naprawy). Dlatego na wiosnę 1866 r. postanowiono dokonać renowacji kościoła, m. in. w postaci częściowej jego rozbudowy. Zgodnie z duchem ówczesnej sztuki konserwatorskiej przeprowadzono tzw. regotyzację kościoła. Z powodu trwającej wojny

robę zakaźną - cholere). W początkowym etapie remontu wstawiono nowe empory w kościele (il. 1) oraz zmieniono wymiary otworów okiennych w elewacji północnej. Powyższe prace zakończono jesienią 1866 r. Wskutek tej regotytacji, zaczęto w duchu neogotyckim wyposażać wnętrze kościoła. Tym samym kolejnym etapem było wyposażenie świątyni, wówczas sprawiono m.in. nowe ławki kościelne, ambonę i ołtarz główny, a dotychczasowy przeniesiono do nawy bocznej ustawiając go po stro-

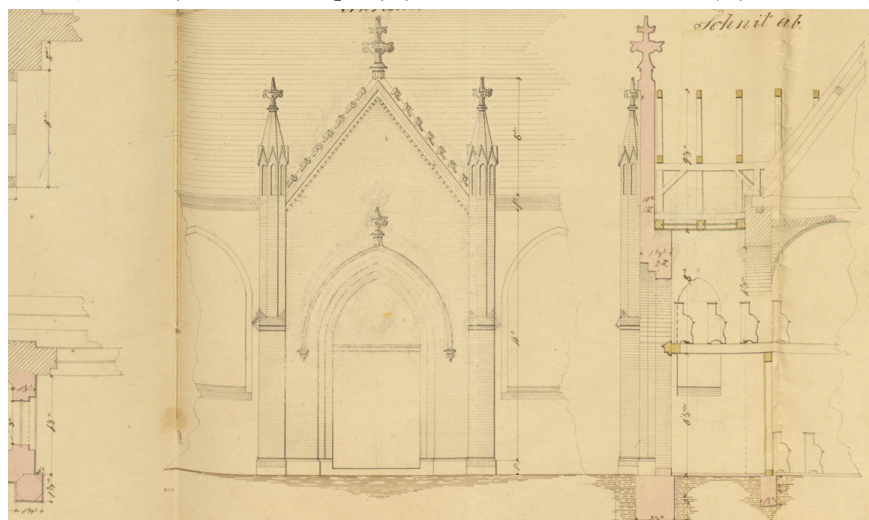
nie północnej na ścianie wschodniej. Jeszcze pod koniec lat 60. XIX w. ufundowano nowe cyborium (puszka do komunikantów) dla sprawowania wieczerzy pańskiej, do chrztu - nowy kubek, na ołtarz - krucyfiks, ponadto obraz olejny i lichtarz.

W 1872 r. zlikwidowano wejście boczne o konstrukcji szkieletowej od strony południowej i zastąpiono nowym murowanym w stylu neogotyckim (il. 2). Projekt oraz wykonanie przeprowadziła karlińska firma Wilhelma Beilke. Z protokołu posiedzenia konwentu powiatowego z Karlinia z dnia 17 X 1877 r. dowiadujemy się m. in., że w związku z regotyzacją kościoła karlińskiego należało urządzić nowy ołtarz główny i odpowiednio przyozdobić ambonę. Natomiast w protokołach odbytych posiedzeń powiatowych w Karlinie z dnia 22 IX 1881 i 30 VIII 1882 r. zanotowano, że kościół Karliński potrzebuje koniecznego ogrzewania. W efekcie wstawiono je dopiero w 1884 r.

Prediger (kaznodzieja – duchowny zajmujący się wygłaszaniem kazań) z Karlina A.J.G. Petzsch w sprawozdaniu o stanie swej parafii z dnia 28 IX 1887 r. m. in. nadmieniał, że kościół i plebania wymagały naprawy. Dopiero w 1890 r. przystąpiono do większej renowacji kościoła w Karlinie. Powiększono chór muzyczny, który mógł pomieścić około 50 chórzystów, bowiem kantor Paul Gützkow zakładając chór mieszany potrzebował większego pomieszczenia. Ukoronowaniem tych dziełnastowiecznych zabiegów renowacyjnych przy karlińskim kościele było zamówienie u malarza z Berlina Ernsta Alberta Fischera obrazu dla ołtarza głównego w dniu 6 VII 1891 r. Chrystus w ogrójcu. Obraz namalowany i подарowany dla kościoła w 1892 r. Za transport obrazu wraz zapakowaniem koszty poniosła Karlińska Kościelna Rada Gminna w wysokości 500 marek. W podziękowaniu za piękny i szczodry gest

E. A. Fischer - Cörlina, radni miasta przyznali jemu tytuł honorowego obywatela, a delegacja mieszkańców przekazała malarzowi osobiście dyplom w Berlinie.

Natomiast już w roku 1898 zaplanowano kolejną renowację kościoła. Według wstępnego kosztorysu z dnia 28 VI 1898 r. (7110 marek, w tym organy muzyczne - 2300 marek), to w tych kosztach partycy-

2. Kościół p.w. św. Michała Archanioła w Karlinie. Projekt wejścia bocznego od strony południowej wykonany przez W. Beilke w 1871 r.

pować będzie patron kościoła karlińskiego 1/3 czyli w wysokości około 2370 marek, a pozostały udział 2/3 - 4740 marek zapłaci miejscowa parafia, bowiem według ustaleń Powszechnego Prawa Pruskiego z 1794 r., w miastach patron pokrywa koszty budowlane w wysokości 1/3, a miejscowa gmina kościelna - 2/3, a na wsi odwrotnie. Jednak później ww. projekt kosztorysu zweryfikowano na kwotę około 6800 marek, z tym że miejscowa gmina wyznaniowa zadeklarowała się uczestniczyć w tym wydatku w wysokości około 5000 marek. Zgodę na tego rodzaju roboty przekazał Naczelny Prezes Prowincji Pomorskiej ministrowi wyznań religijnych w dniu 20 XII 1898 r.

W roku 1901 został odlany kolejny dzwon przez ludwisarza w Apoldzie w Turynii Franza Schillinga i kosztował 1206,50 ówczesnych marek i ważył 9 centnarów. W cenę wli-

czono 720 marek za stary dzwon. Dzwon zawisł w dniu 1 V 1901 r. na wieży kościelnej.

Szczęśliwy dzień dla kościoła w Karlinie był 27 I 1907 r., kiedy to podczas obchodów urodzin cesarza niemieckiego spalił się ratusz, lecz z powodu wiejącego wiatru w odwrotną stronę od kościoła, obiekt ten pozostał nie-naruszony.

Po zakończeniu I wojny światowej

w 1926 r. nauczyciel i kantor Benz wystarał się o trzy nowe dzwony, które uroczystie zawieszono na wieży kościelnej w obecności pastora J. Reetza, burmistrza Wollschffigera i licznie zgromadzonych parafian. Nowe dzwony zamówione tak jak przednio w firmie z Apoldy, która nazywała się teraz Franz Schilling i Synowie. Z dworca kolejowego przewieziono je do Zakładu Maszynowego, aby przygotować je do uroczystego wprowadzenia na wieżę kościelną. Na jednym z nich widniał napis: Land, Land, Land, hore des Herrn Wort (Narodzie słuchaj słów Pana). W 1929 roku dzwony otrzymały urządzenie elektryczne.

Ciąg dalszy w następnym numerze.

Krzysztof Zalewski

Ciekawe...

Wbieżącym cyklu *Ciekawe...* prezentowany jest zabytek, który ma związek ze średniowiecznym Karlinem. Jest to tzw. kształtka sklepienna z Zamku Biskupów Kamieńskich datowana na XIII/XIV wiek.

Na kształtce widoczny jest odcisk psa. Nie było by to interesujące gdyby nie to, że takich odcisków jest więcej i co ciekawe każdy z nich jest bardzo dokładnie odcisnięty. Jaką zagadkę kryją w sobie owe odciski? Otóż są dwie odpowiedzi, racjonalna oraz nieracjonalna.

A więc skąd odcisk psiej łapy na średniowiecznej cegle? Okazuje się, że psie łapy dość często można spotkać na ceglach gotyckich budowli. Czy ślady te są następstwem przypadkowego jedynie przejścia psa po niewysuszonej cegle? Możliwe, że tak. Ale prawdopodobna jest też inna wersja powstania takich odcisków.

Zacznijmy o wersji racjonalnej. Chodzi w tym wszystkim o to, że w dobrze zorganizowanym przedsiębiorstwie, powołanym na potrzeby wielkich inwestycji budowlanych, produkującym setki tysięcy cegieł, potrzebny był racjonalny system rozliczeń. Należało przekalkulować chociażby to, ile cegieł uformowanych i wysuszonych traci się w procesie wypału. Znakując co którąś cegłę jakimś charakterystycznym znakiem po wypale, można było łatwo obliczyć wydajność - prosta do obliczenia statystyka.

Drugą wersją jest wersja bardziej

magiczna irracjonalna. Czy te znaki/ślady miały coś związanego z zabobonem czy tzw. działaniami magicznymi? Wznoszenie np. budowli kościoła było w średniowieczu w sensie ideowym powtórzeniem boskiej kreacji. Budowla kościoła była odbiciem transcendentnie pojmowanej instytucji Kościoła Świętego - Eklezji, a w sensie architektonicznym jak i w kościołach oraz zamkach wyrażała w wyważonych geometrycznych proporcjach harmonii kształtu, ciężaru. Budowa kościoła w średniowieczu była jednym wielkim symbolem a jej kreacja rytuałem głęboko religijnym. To samo możemy odnieść do zamków budowanych przez zakonów, biskupów. Czy łapa psa na cegle średniowiecznej jest jakimś symbolem odstrasżającym złe moce od kościoła/zamku?

Kształtka sklepienna z Zamku Biskupów w Karlinie.

Kształtka sklepienna wykorzystywana była w architekturze do wykonywania sklepień. W Karlinie występują zachowane dwa rodzaje sklepień. Gwieździste, krzyżowo-żebrowe z XV wieku znajdujące się w karlińskim kościele oraz krzyżowo-żebrowe z XIV wieku z Zamku Biskupów Kamieńskich.

Sklepienie w ruinach Zamku Biskupów w Karlinie.

GAZETA MUZEALNA

Wydawca: Muzeum Ziemi Karlińskiej
Redaguje: Krystian Zalewski przy współpracy Krzysztofa Szczecińskiego

Muzeum Ziemi Karlińskiej
ul. Szymanowskiego 17
78-230 Karlino
muzeum.kokkarlino.pl
otwarte:
wtorek - sobota 10.00 - 16.00
WSTĘP WOLNY

